

JESAJA BERLINS. SAIKNE AR RĪGU.

Vide, kurā Rīgā 1909. gadā piedzima Jesaja Berlins, bija visai neparasta. Viņa ģimene bija bagāta, pašā veiksmes plaukumā, un viņa vecāki bija tikko ievākušies jaunā dzīvoklī modernajā Alberta ielā – varbūt pat visskaistākajā no Rīgas ielām. Visbiežāk mājās runāja krieviski un vāciski.

Berlina ģimene Rīgā bija guvusi lielu ievērību jau pirms Jesajas dzimšanas. Jesaja Berlins seniors (adoptētais Jesajas vecvectēvs, kura vārdā zēns tika nosaukts) bija plašāk pazīstams kā Šaje; viņš nāca no ortodoksālo ebreju ģimenes Vitebskā un Rīgā nodzīvoja līdz pat savai nāvei 1908. gadā. Sava mūža laikā viņš izveidoja vienu no lielākajiem kokmateriālu uzņēmumiem Baltijā, tika ieskaitīts pirmās ģildes tirgotājos un ieguva goda pilsoņa statusu. Viņš bija dievbijīgs un bargs, taču reizē arī sabiedrisks cilvēks un sevišķu ievērību izpelnījās kā filantrops un dāsns sabiedrisko fondu ziedotājs.

Jesajas tēvs Mendelis Berlins bija pārcelies uz Rīgu pusaudža gados. Vectēva aizgādībā arī viņš kļuva par pirmās ģildes koktirgotāju un vēlāk ieguva goda pilsoņa statusu, kā arī kļuva par Rīgas Koktirgotāju biedrības vadītāju. Jesajas māte Marija Volsonoka turpretim bija dzimusi Rīgā, dievbijīgu Sarkandaugavas ebreju ģimenē. Būdama izcili talantīga sieviete, viņa savu tiekšanos pēc Eiropas kultūras un savas stiprās, nepiepildītās alkas pēc mākslas ieaudzināja dēlam Jesajam. Mendeļa augstais stāvoklis Rīgā pasargāja Berlina ģimeni no diskriminējošajiem likumiem, kas ierobežoja tā laika lielākās daļas ebreju pilsoņu tiesības.

Vēlākos gados Jesaja reti kad runāja par dzīvi Rīgā, un nekas neliecināja, ka viņš pēc tās justu nostalgiju. Taču šeit pieredzētais bija nozīmīgs, un tas turpināja ietekmēt viņa dzīvi un domāšanu. Daži iespaidi palika prātā. Visu mūžu viņš atcerējās un dziedāja šūpuļdziesmas un populārus šlāgerus no savas Rīgas bērnības. Latviešu guvernante, turēdama aiz grožiem, mazo zēnu veda garām akmens sfinksām, kas sargāja ieeju namā un apkārt kvartālam. Ģimenes atvalinājumi pēc tradīcijas, kas pastāv vēl šodien, parasti tika pavadīti Dubultos un citos Baltijas kurortos.

1914. gada augustā sākās Pirmais pasaules karš, uz visiem laikiem mainot dzīvi Rīgā un visā Eiropā. Rīga tika nekavējoties nobloķēta, un drīz vien ap pilsētu savilkās vācu vienības. Augoša saspīlējuma apstākļos Krievijas varas iestādes ar sevišķām aizdomām un sankcijām vērsās pret Rīgas ebrejiem. Tika izdota pavēle par Baltijas ebreju masveida deportāciju, no kuras gandrīz nepaglabās arī Rīgas ebreji. Ugunsgrēkā pazaudējis lielu daļu savu kokmateriālu un iesaistīts safabricētā tiesas prāvā, 1915. gada vasarā Jesajas tēvs Mendelis Berlins beidzot nolēma, ka drošāk Rīgu atstāt un pārcelties uz Krievijas rietumiem, bet ar laiku uz Peteogradu, kur Jesaja pavadīja nākamos piecus dzīves gadus.

Ap 1919.-20. gadu, piedzīvojuši cara gāšanu, Oktobra revolūciju un pilsoņu karu Petrogradā, Berlīni saka pagurt no augošajām represijām, ar kādām pret viņiem vērsās jaunais padomju režīms. Mendelis nolēma atstāt Padomju Krieviju, un pēc pārdomām, kāds varētu būt ideālais galamērķis, viņš galu galā izšķīrās par Rīgu, tagad neatkarīgās Latvijas Republikas galvaspilsētu. No Mendeļa memuāriem redzams, ka pēc Padomju Savienībā piedzīvotajām represijām viņš gaidīja lielāku brīvību demokrātiskajā Latvijā. Tāpēc ģimene izvēlējās pieņemt Latvijas pavalstniecību. Taču tas, ko ģimene piedzīvoja, ierodoties uz Latvijas robežas, viņus atgriezta realitātē, jo atkal atkārtotās antisemitisma epizodes.

Tā kā lielāko daļu īpašumu bija nācies atstāt Padomju Krievijā, viņu dzīves apstākļi Rīgā tagad bija krietni atšķirīgi. Viņi vairs nedzīvoja Alberta ielā, bet gan krietni pieticīgākos apstākļos, iespējams, Tērbatas ielā 86, kur Jesaju visu uzturēšanās laiku apmācīja privātskolotājs. Berlīni atstāja Rīgu un emigrēja uz Angliju 1921. gada februārī.

Kaut arī Berlīni iedzīvojās Anglijā, viņu saikne ar Rīgu nekad pilnībā nepārtrūka. Jesajas tēvs Mendelis Latvijā vairāk nekā desmit gadus uzturēja kokmateriālu uzņēmumu. Taču vēl būtiskāk, ka vairākums Jesajas tuvāko radnieku turpināja dzīvot Rīgā, tostarp Mendeļa tēvs, Marijas tēvs un māte, viņas brāļi un māsa, kā arī virkne māsīcu un brālēnu. Vismaz līdz 1937. gadam Jesajas vecāki bieži un nereti uz ilgu laiku apciemoja radus Rīgā, dažkārt, šķiet, Jesaja viņiem pievienojās. Viņa pēdējā vizīte bija 1928. gadā. Jesaja atcerējās Rīgu kā „visnotaļ pieklājīgu vietu, kur cilvēki var būt brīvi un laimīgi”.

Visus divdesmitos un trīsdesmitos gadus starp Berlīniem Londonā un viņu radniekiem Latvijā notika intensīva sarakste. Pēdējā zināmā vēstule no Rīgas pienāca 1940. gada augustā. Tikai pēc tam, kad 1945. gadā kara mākoņi bija izklīduši, Berlīni beidzot uzzināja savu Rīgas radnieku un draugu likteni – viņi visi tika noslepkavoti nacistiskās okupācijas laikā Rīgā 1941. gadā. Dzīva palika tikai Jesajas mātes māsa Ida, kas vēl pirms nacistiskā genocīda bija emigrējusi uz Palestīnu kopā ar vīru.

Dzimtas liktenis Rīgā satrieca Berlīni un nostiprināja viņa mūžīgo nesamierināmo nostāju pret totalitārismu un politisko neiecietību.

JESAJAS BERLINA VIRTUĀLĀ MĀJA: www.isaiahberlin.org